

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๐

---

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้ ๆ
๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร ๆ สาลมิโวตถตฺ เป็นสนธิอะไร ๆ คัดและต่ออย่างไร ๆ
๓. สังขาคืออะไร ๆ มีกี่ชนิด ๆ อะไรบ้าง ๆ ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นนามอะไร ๆ สังขานาม กับ สังขาคูณ ใช้ต่างกันอย่างไร ๆ
๔. วาจคืออะไร ๆ ท่านจัดไว้เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ วิธีจะจำวาจได้แม่นยำนั้น ต้องอาศัยอะไร ๆ
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกิริยาภิคค์ แบ่งเป็นกี่หมวด ๆ แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง ๆ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ๆ
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส ๆ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ วิชาจรณสมปนฺโน (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ๆ
๗. ภาวคัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ มทฺทว, ปญจกํ ลงปัจจัยอะไร ๆ ในคัทธิตไหน ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๆ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามี ๓๓ ตัว ๆ คือ

ก ข ค ง

จ ฉ ช ฆ ฌ

ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ

ด ถ ท ธ น

ป ผ พ ภ ม

ย ร ล ว ส ห พ อ ๑

อาศัยสระ จึงออกเสียงได้ ๑

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร คือ ค่อศัพท์และอักขระให้เนื่องถึงกันด้วยอักขระ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท์ และให้คำพูดสละสลวย ๑

สาธมิโวตฺตํ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ และโลปสระสนธิ
 ตัดเป็น สาธํ-อิว-โอตฺตํ

ระหว่าง สาธํ-อิว ถ้าสระอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิต
 เป็น ม ต่อเป็น สาธมิว

ระหว่าง สาธมิว - โอตฺตํ สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังอยู่หน้า
 พยัญชนะสังโยคบ้าง เป็นที่ฆะบ้าง ให้ลบสระหน้า คือ ลบ อ
 ในที่สุดแห่ง สาธมิว ต่อเป็น สาธมิโวตฺตํ ๑

๓. สังขยา คือ ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ๑ มี ๒ ชนิด ๑
 คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุรณสังขยาอย่าง ๑ ๑

ปกคิสังขยา ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ เป็นศัพท์นาม
 ตั้งแต่ ปณจ ถึง อฏฺจนวติ เป็นคุณนาม
 ตั้งแต่ เอณฺนสตํ ขึ้นไป เป็นนามนาม

ส่วนปุณฺณสังขยา เป็นคุณนามแท้ ๆ

ใช้ต่างกันอย่างไร คือ สังขยานาม ใช้เช่นเดียวกับนามนาม เมื่อใช้นับจำนวน
 นามนามบทใด ให้เรียงไว้หลังนามนามบทนั้น

ส่วนสังขยาคุณ ใช้เช่นเดียวกับคุณนาม คือ เมื่อใช้นับนามนามบทใด ให้เรียง
 ไว้หน้านามนามบทนั้น ๆ

๔. วาจกคือกิริยาศัพท์ที่กล่าววาทที่เป็นประธานของกิริยา ๆ ท่านจัดไว้ ๕ อย่าง ๆ
 คือ กัตตฺวาจก ๑ กัมมฺวาจก ๑ ภาวฺวาจก ๑ เหตุกัตตฺวาจก ๑ เหตุกัมมฺวาจก ๑
 วิธีที่จะกำหนดได้แม่นยำต้องอาศัยปัจจัยที่ประกอบ ๆ
๕. ปัจจัยที่สำคัญประกอบกับกิริยาภคฺก์ แบ่งเป็น ๓ หมวด ๆ แต่ละหมวด
 มีปัจจัย ดังนี้

กิตปัจจัย มีปัจจัย ๓ ตัว คือ อนุตฺ ตฺวนฺตฺ ตาวิ

กิจปัจจัย มีปัจจัย ๒ ตัว คือ อนฺนํ ตพฺพ

กิตกิจปัจจัย มีปัจจัย ๕ ตัว คือ มานฺ ตฺ ตฺนฺ ตฺวา ตฺวาน

ปัจจัยทั้ง ๓ หมวดนั้นบอกกาล ดังนี้

อนุตฺ มาน ปัจจัย บอกปัจจุบัณกาล

ตฺวนฺตฺ ตาวิ ตฺ ตฺนฺ ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล

อนฺนํ ตพฺพ ปัจจัย บอกความจำเป็น ๆ

๖. สมาสที่มีนามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน
 ชื่อว่าทวันทวสมาส ๆ มี ๒ อย่าง ๆ คือ สมอาหารทวันทวสมาส ๑
 อสมอาหารทวันทวสมาส ๑ ๆ

วิชาจรณสมุปนุโน (ภควา) เป็นคตียาต้ปฺริสสมาส
มีสมาหารทวันทวสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ส.ทวัน.วิ. วิชา จ จรณํ จ วิชาจรณํ

ต.ต้ป.วิ. วิชาจรณเณ สมุปนุโน วิชาจรณสมุปนุโน (ภควา) ๑

๗. ภาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว ๑ คือ ตต ฌย ตฺตน ตา ฌ ฌย ๑

มทฺทวํลง ฌ ปัจจัย ในภาวตัทธิต วิเคราะห์ว่า มทฺทโน ภาโว มทฺทวํ ๑
ปฺยจกํ ลง ก ปัจจัย ในสังขยัตัทธิต วิเคราะห์ว่า ปฺยจ ปริมาณานิ
อสุสาติ ปฺยจกํ ๑